

„Welzijnswerk laat politieke vorming hulpzoekende na”

Van onze verslaggeefster

AMSTERDAM — „Als het in Cuba mogelijk is om drie uren aan een stuk te luisteren naar Fidel Castro, moeten wij hier ook twee uur zonder pauze een gastcollege over welzijnswerk kunnen bijwonen." Een zwak argument om af te zien van een stukje welzijn als een kop koffie, maar de ruim honderd economiestudenten die deze week het laatste gastcollege volgden in de reeks over „De collectieve sector in de crisis", protesteerden niet tegen de inleider die deze vergelijking uitsprak.

De filosoof dr Hans Achterhuis, de verzorgingssocioloog prof dr Bram de Swaan en de welzijnswerker Dirck van Bennekom die dit laatste college, onder de titel „Hulpverlening als oorzaak van sociale problemen" zouden verzorgen zijn overigens zeker het aanhoren waard, maar ze doen de uren toch ook weer niet tot seconden ineenschrompelen.

Het optreden van Achterhuis stond uiteraard garant voor de inmiddels door het welzijnswerk bestreden en door de overheid beleden leer, dat welzijnswerk onwelzijn produceert. Die stelling, met verve verdedigd in zijn boek „De markt van welzijn en geluk", mocht de filosoof opnieuw voor dit gezelschap aankomende economen verkondigen. Een collage van zijn uitspraken deze week: verzorgers en verzorgden institutionaliseren elkaar. De verzorgden hebben als functie zich te laten verzorgen. Het welzijnswerk drukt mensen met problemen in de rol van hulpbehoevenden. Bovendien worden maatschappelijke problemen als werkloosheid door het welzijnswerk vertaald in welzijnsproblemen, en daardoor geïndividualiseerd. Welzijnswerkers benaderen arbeidsongeschikten, omdat ze op zoek zijn naar een doelgroep. Ze gebruiken daarvoor vaak de smoes, dat het hen erom gaat de mensen beter in staat te stellen zichzelf te helpen.

Achterhuis: „de doelgroep, bijvoorbeeld WAO'ers, leert van de welzijnswerkers de eigen problemen te bekijken met het oog van de hulpverlener, de cliënten komen gemakkelijker het hulpverleningsinstituut binnen, en de werkgelegenheid van welzijnswerkers is zeer gebaat bij al deze zelfhulp- en preventie-activiteiten, want dat alles vraagt immers intensieve begeleiding. Het welzijnswerk bevestigt het arbeidsethos, meent Achterhuis. Hé m gaat het er juist om dat vrije tijd niet wordt gezien als „arbeidsloze" tijd, maar als „bevrijde tijd", die een eigen waarde heeft. De arbeidslozen moeten de ketenen verbreken die hen kluisteren aan de hulpverlening en hun lot in eigen hand nemen. De rol van het welzijnswerk wordt dan marginaal. Hierop kwam Achterhuis' betoog neer, dat door de studenten redelijk ademloos en in elk geval welwillend werd aanhoord.

Vernietigend

De Swaan — „ik ben te veel twijfelaar om aan andermans zekerheden te twijfelen,, — nuanceerde bedaagd doch speels: „Iedereen moet zijn lot in eigen hand nemen. Maar de mensen nemen hun lot niet in eigen hand, in gebieden waar het welzijnswerk nog niet zijn vernietigende spoor heeft getrokken. De werkelijkheid is dat de belanghebbenden, werklozen, arbeidsongeschikten, niet overgaan tot sociale en politieke actie."

De Swaan formuleerde nog eens zyn pleidooi voor gebruikersverenigingen, (congregaties, noemt hij die), die de deskundigheid die zij nodig hebben, zelf moeten inhuren. Dit congregatie-idee is overigens alleen opgepikt door gevestigde organisaties, niet door degenen voor wie het bedoeld was, moest hij verbaasd vaststellen. „Ik kan niks verzinnen waardoor mensen mijn idee inderdaad gaan gebruiken. Daar eindigt mijn recht van spreken," zei De Swaan, die overigens daarmee allerminst zijn laatste woord in het college had gesproken.

Containerbegrip

Dirck van Bennekom zat bij voorbaat in de verdomhoek. Hij beseftte dat zelf maar al te goed: „Ik hoop dus dat ik niet aan de verwachtingen voldoe." Hij probeerde het „containerbegrip" welzijnswerk wat helderder te maken en daardoor Achterhuis te bestrijden. Welzijnswerk is méér dan psychotherapie (3500 werkers), opbouwwerk (2000), alternatieve jeughulp (60), en club- en buurthuis werk (4500 werknemers), zei Van Bennekom. Hij wees de aanwezigen op de gigantische aantallen werkers die er zijn bij de gezinszorg (90-duizend), bejaardenverzorging (60-duizend) en zwakzinnigenzorg (2500). In die sectoren is volgens hem geen sprake van onwelzijn dat de helpers veroorzaken.

Hij verweet Achterhuis dat zijn denkbeelden door bezuinigende overheden met graagte worden beleden. Achterhuis leest zich wild, maar van de praktijk heeft hij geen kaas gegeten, zei Van Bennekom. De zaal, kennelijk gekomen om Achterhuis te zien, zo niet aan te raken, werd schuiverig en rumoerig, maar misschien was men ook wel aan koffie toe. In die koesterende sfeer kon Achterhuis het zich permitteren om niet in te gaan op Van Bennekoms hier en daar terechte kritiek. En het bevorderen van bezuinigingen had hij niet bedoeld: „Het ging mij om de ideologische discussie".

Sloot

Van Bennekom ontkwam er overigens niet aan, om zich te werpen in de sloot die Achterhuis voor de welzijnswerkers gegraven had: „We zijn een zwaar belaste sector, we kunnen niet alle taken oppikken. De cliënten staan bij ons op de stoep omdat ze hulp willen. En wij hebben de klussencollectieven voor jongeren wel verzonnen, maar wat is daar kwalijk aan? We hebben niet zoveel pretentie, we zijn geen geluksboeren, we proberen het onwelzijn een beetje weg te nemen," zei hij, maar echt helpen deed dat niet meer.

De vragen van de zaal waren merendeels gericht op het illustreren van Achterhuis' theorie of op het beentje lichten van Van Bennekom. Hij bleek in het nadeel ten opzichte van zijn universitaire collega's. Achterhuis kon zich permitteren om niet in te gaan op vragen die hem niet zinden. De Swaan mocht zijn twijfels de vrije loop laten: „Het is altijd zo de vraag wie de schuld heeft, hulpverleners helpen de mensen nog verder van huis, maar zonder hulpverleners doen de mensen ook niks om hun problemen op te lossen." Van Van Bennekom werd een zelfbewuste waterdichte verdediging verwacht van een sector die vaak vaag is, maar niet over de hele linie nutteloos.

Zachtmoedig

Kenmerkend voor de kwaliteit van de discussie was misschien wel, dat een echte economenvraag („In hoeverre moet welzijnswerk collectief gefinancierd worden, dus via afgedwongen solidariteit?") onbeantwoord bleef. Achterhuis zei niets en De Swaan opperde dat algemene criteria nodig zijn om die vraag te kunnen beantwoorden, en dat dat zijn vak niet was, maar dat van de economen. Van Bennekom bracht nog wat radeloos te berde dat welzijnswerk goedkoper en zachtmoediger is dan hulp langs de medische of juridische weg.

